

prebrali v prihodnji številki.

Argo, revija za muzejska vprašanja, 1990, št. 29–30, 1991, št. 31–32

Branko Šuštar

Če na nesporazume med muzealci in arhivisti, sicer sodelavci s področja kulturne dediščine, vpliva tudi premajhno poznavanje drug drugega, naj s poročilom o zadnjih dveh letnikih revije za muzejska vprašanja to nekoliko omilimo. Po Argo, mesečniku, ki ga je v nemščini izdajal kustos kranjskega deželnega muzeja Alfonz Müllner med leti 1892 in 1903 kot *Zeitschrift für krainische Landeskunde*, je Narodni muzej začel izdajati leta 1962 Argo, glasilo za arheologijo, zgodovino umetnosti in muzeologijo, ki je po letu 1971 postal informativno glasilo za muzejsko dejavnost.

Zadnja dva letnika 1990 (št. 29/30) in 1991 (št. 31/32), ki ju predstavljamo, imata navedene kot izdajateljce Narodni muzej Ljubljana, Društvo muzealcev Slovenije in Zvezo muzejev Slovenije, pri čemer pogled v kolofon kaže, da gre za eno od publikacij Narodnega muzeja. Argo za leto 1990 kakoga podnaslova nima, za leto 1991 pa v prilogi na kartotečnih lističih najdemo, da je to revija za muzejska vprašanja. Pod urednikovanjem mag. Mateje Kos iz Narodnega muzeja išče revija svoj nov vsebinski in oblikovni koncept: letnik 1990 je še v nadaljevanju tradicije manjšega formata, z letnikom 1991 pa imamo v formatu naših Arhivov tudi oblikovno dopadljivejšo številko revije, ki bo naslednje leto praznovala stoletnico izhajanja.

Kaj pa vsebina? Letnik 1990 (št. 29/30) je v rubriki *gradivo* prinesel šest krajših prispevkov predvsem o novih pridobitvah muzejev (voščena punčka iz zbirke igrač, kozarec z Ljubljanskega gradu iz 17. stol., prostozidarski predmeti lože »Valentin Vodnik« v Ljubljani). V rubriki *muzeologija* objavlja Jasna Horvat nekaj misli o muzeologiji. Je to znanost? Je muzej spomin družbe in muzeologija – ljubezen: odpira vprašanja o mestu in vlogi muzeologije pri nas, kar utegne zanimati tudi sorodno arhivistiko. V rubriki *muzeji in arhivi* je objavljeno poleg poročila o zveznem posvetovanju arhivskih delavcev Jugoslavije oktobra 1989 v Postojni o razmejitvi arhivskega gradiva (Muzejske arhivalije in arhivske muzealije ali o arhivskem gradivu v muzejih) še dvojce slovenskih prispevkov s tega posvetovanja. Čeprav eden z muzejskega stališča (B. Šuštar: Muzeji in arhivi – med konkurenco in sodelovanjem pri varstvu arhivskega gradiva), drugi pa arhivskega (J. Kopač: Razmejitve arhivskega gradiva med arhivi in muzeji), je pri obravnavi problematike pri obeh v prvem planu skupna skrb za kulturno dediščino in tolerantnost do zatečenega stanja ter nedopustnost sedanjega zbiranja (delov) arhivskih fondov, če izvzamemo privatnike.

V rubriki *izobraževanje* sta objavljena dva prispevka Lidije Tavčar o izobraževanju v muzejih in galerijah ter o možnostih uporabe videa. Janez Šterpa je predstavil učno uro v tržiškem muzeju. Revija nato prinaša utemeljive Valvasorjevih nagrad in priznanj za leti 1988 in 1989, temu pa slede zapisi o dobrem dueatu razstav bodisi kot napovedi načrtovanih ali poročila pa tudi kritične ocene (med vljudno arhivsko srenjo skoraj neznanec) o minulih razstavah. Kot slednjo naj omenimo le zapis o odmevni razstavi Slovencev v letu 1789, naslovljen z Zamujena priložnost.

Med razstavami so predstavljene tudi tri, ki jih je pripravil Pokrajinski arhiv v Novi Gorici (Od 27. aprila do 22. julija. Spominska soba Marija Kogoja v Kanalu in France Bevk v dokumentih arhiva).

V rubriki *poročila* beremo o delu Narodnega muzeja, Narodne galerije, Slovenskega šolskega muzeja, Muzejev radovljiške občine ter grafičnem muzeju v Rogaški Slatini v glavnem v letu 1989 (ponekod z bibliografijo muzealcev) ter poročilo o pariškem srečanju specialistov za uporabno umetnost o manufakturah 19. stoletja. Med *knjigami* najdemo dve poročili o tujih publikacijah: o nemški arhitekturi 17. stoletja in notranji opremi, rubrika *reportaže* pa prinaša obsežen zapis o prezentaciji naravne in kulturne dediščine v LR Kitajski. Posebej zanimiva pa je *posebna priloga*, ki nas seznanja s stanjem strokovnih delavcev v slovenskih muzejih (po stanju sredi leta 1990) z njihovimi delovnimi mesti in strokovno izobrazbo. Morda bi le najmanjši regionalni arhiv in največji brez zavida nja gledala na kar močno kadrovske zasledbo v muzejih (v primerjavi z arhivisti), vsaj kakšen arhiv pa si bo zaželel okrepitev svojih vrst.

Letnik 1991 (št. 31/32) revije Argo prinaša v sedmih rubrikah vrsto tekstov, ki sicer nimajo angleških povzetkov, kot jih je imel prejšnji letnik, reviji pa so sedaj priloženi kartotečni listki z UDK in slovensko-angleškimi sinopsisi člankov. V rubriki *gradivo* predstavlja Vesna Bučič secesijsko pohištvo kot muzejski del zapuščine ljubljanskega župana Grassellija, ki ga poznamo vsaj iz objave njegove arhivske zapuščine (ZAL, 1983), nato sledimo predstaviti sodobnih likovnih umetnin iz Ptujkega muzeja (M. Ciglencečki) in madžarsko keramiko Zsolnay v Narodnem muzeju (M. Kos) ter kar obširni razpravi o cerkvenem tekstilu od 16. do 18. stoletja (Gojka Pajagić Bregar). Ob preglednem delu o cerkvenih paramentih bi lahko opozorili na nekdanje precej širše poznavanje teme: na slovenske učbenike Liturgike »za gimnazijalno, realno in sploh odraslo mladost« Antona Lesarja (Bern 1863, Ljubljana 1896) ali na zanimivost, da so tretjo izdajo Liturgike Alojza Stroja (1907¹, 1916², 1922³) odobrile oblasti še avgusta 1945 »kot učno knjigo pri pouku verouka za prehodno dobo.« Z dvema člankoma sta zastopani Magda Peršič in etnološka premična dediščina (pri čemer kratica EPD najbrž v naslov ne sodi), zanimivo branje pa je zapis dr. Vide Stare o poškodbah v deželnem muzeju ob potresu 1895 na podlagi poročila tedanjega kustosa muzeja Müllnerja: iz njega npr. zvedemo, da je »zlata Emonec« prišel ob glavo šele tedaj, ne pa da je bil to del praktičnih potreb Rimljanov.

V prispevku Popis druga svetovna vojna med Julijci in Kuravankami pa nas Jože Dežman in Darja Mlakar (slednja iz nam znane Armide) seznanjata o izkušnjah računalniške obdelave tovrstnega popisa.

Tudi rubrika *dokumentacija* lahko s kakšno mislijo spodbudi podobna arhivistična prizadevanja. Najprej se sprašuje mag. Marjeta Mikuž Komu naj bi bil potreben slovenski dokumentacijski center in opozarja na dejavnike, ki ga onemogočajo. Pri tem omenja »Zvezo vodilnih muzejskih glav« (najbrž gre za Društvo muzealeev, Kolegij ravnateljev, Zvezo muzejev), v kateri navadni kustosi nimajo možnosti odločanja. Pri tem ni odveč (nenapisano pravilo), da predsednik muzejskega društva ni direktor muzeja ter da se ta funkcija seli. Polona Bitene predstavlja dokumentacijo arheološkega oddelka Narodnega muzeja (na osnovi programa dBASE III+, dr. Peter Kos računalniški program za obdelavo numizmatičnega gradiva, Jože Podpečnik pa problematiko dokumentacije zbirke znakov, pri čemer pogrešamo literaturo k preglednemu članku. O informatizaciji (t.j. organizacija dela in način proizvodnje informacij) v Mestnem muzeju Ljubljana piše Borut Rovšnik, Ralf Čepič pa (v rubriki programi) razgrinja program prostorskih potreb Muzeja neevropskih kultur v Goričanah. Rubrika *razstave* nas seznanja z razstavami z besedami njihovih avtorjev ali ocenjevalcev spet kot zapis minulega ali predstavitev načrtovanega (Turquelije v ptujskem muzeju). Zanimiv je zapis Ivanke Počkar obrobim razstavam na rob ali o konjih, ki ne dvigajo prahu, ter prispevek o stalni razstavi Razvoj mesta Celje 1945-80.

V *poročilih* vzemo o delu Narodnega muzeja in Slovenskega šolskega muzeja v letu 1990 ter o jubilejnem letu 1989 v polstoletnem brežiškem muzeju. O mednarodnih stikih pričajo poročila o dunajski konferenci muzejev vzhodne Evrope septembra 1990, mednarodni poletni šoli muzeologije v Brnu 1990, o konferenci komiteja za regionalne muzeje mednarodne muzejske organizacije na Portugalskem oktobra 1990 in o letni konferenci mednarodnega komiteja etnografskih muzejev novembra 1990 v Koebenhavnu. V tej rubriki sta predstavljena še seminar Muzejsko dokumentacijske centra na temo Novi muzeji in nove muzejske razstave, ki je bil oktobra 1990 v Zagrebu in muzejsko-pedagoško delo v Narodnem muzeju ob didaktični razstavi Pripoved o prazgodovinski hiši.

Revijo zaključuje nekrolog profesorju in prevajaleu Bogomiru Stoparju (1912-1990), ki je skoraj četrto stoletja služboval v biblioteki Narodnega muzeja ter dvoje zapisov o knjigah: o katalogu k newyorški razstavi o modi in bogati najdbi antičnih noveev na Igu.

Jeseni 1991 so delavci Inštituta za novejšo zgodovino v prostorih založbe Mladika predstavili novo publikacijo Slovenska agitpropovska kulturna politika 1945-1952 mag. Aleša Gabriča. Predstavljena publikacija je avtorjeva razširjena magistrska naloga. Ob tem so predstavili še raziskave drugih delavcev za področje povojne zgodovine – magistrske in doktorske naloge s področja politične in gospodarske zgodovine (industrija, kmetijstvo), ki pa žal še niso našle izdajatelja. Potrebno je omeniti, da so posamezne razprave iz povojne zgodovine objavljene v publikaciji že omenjenega inštituta Prispjevki za novejšo zgodovino in v reviji Borec.

V predgovoru obrazloži avtor pojme, uporabljene v nalogi, kot so kulturna politika v širšem pomenu, ki vsebuje šolsko, prosvetno in kulturno politiko v ožjem pomenu besede in zajema organiziranje, financiranje in nadziranje teh dejavnosti. Pojem šolske politike nam je povsem predstavljen, s prosvetno politiko označujemo organiziranje množične kulturne dejavnosti, pojem kulturna politika v ožjem pomenu besede pa predstavlja organiziranje znanstvenega in umetniškega dela (str. 472). Iz naslova dela in predgovora je torej razvidno, da obravnava kulturno politiko v širšem pomenu besede v prvih povojnih letih in vlogo agitpropovskega aparata v njej, saj je le-ta predstavljal nadzor nad njo in podvajanje oblastne strukture na njenem področju (str. 471).

V predgovoru avtor predstavi tudi vire in literaturo, na podlagi katerih je nastala naloga. Pri uporabi arhivskega gradiva navaja arhive, fonde in v okviru njih organizacijske strukture, iz katerih je črpal podatke kot tudi zvrsti gradiva, opozarja na ohranjenost gradiva ali neobstoj gradiva posameznih organov. Na koncu publikacije so še enkrat naštetih uporabljeni fondovi po arhivih, revije in časopisi ter druga literatura (str. 652-655). Pri navajanju fondov v Arhivu R Slovenije je verjetno prišlo do pomote pri nazivu fonda RK SZDL Slovenije in se pravilno glasi fond Republiške konferenec (in ne komiteja) SZDL Slovenije.

Prvo poglavje z naslovom Obnova kulturnega in prosvetnega delovanja in posameznimi temami (Kulturni delavci in Osvobodilna fronta slovenskega naroda, Cilji in naloge kulturne politike, Organizacija in kader za izvajanje kulturne politike, Novi duh v šolstvu, Ljudskoprosvetno delo kot osnovna kulturnopolitična naloga, Vloga kulturnih delavcev v novi državi) obravnava kulturno politiko v času obnove in graditve domovine (1945-konec 1946). Njen temelj je potrebno iskati že v času NOB, zato nam predstavi kulturnopolitično usmeritev v literaturi, likovni ustvarjalnosti, gledališču in partizanskem šolstvu tega časa. Ugotavlja, da se je kulturniško delo do konca leta 1943 prilagajalo konkretnim razmeram na terenu, leto 1944 pa je prineslo spremembe. Tako sta bila šolstvo in prosveta vključena v domeno odseka za prosveto pri predsedstvu SNOS, ustanovljenega marca 1944. Jeseni 1944 je bil ustanovljen Slovenski umetniški klub, v katerem so se odvijale razprave o umetniškem ustvarjanju in je nasprotoval teži o narodnoosvobodilni brezi. V okviru kluba so bile še možne razprave med kulturnimi delavci in poli-

Aleš Gabrič, Slovenska agitpropovska kulturna politika 1945-1952, Borec 7-8-9, Ljubljana 1991, str. 470-655

Lilijana Šuštar